KOM UD OG LÆR!

- om landsbyens byggematerialer

Forløb 28
HISTORIE
NAT/TEK
4-6 klasse

KEND DIN **LANDSBY**

De fleste landsbyer er over 1000 år gamle og gennem århundreder været selvforsynende med næsten alt – også alt hvad man skulle bruge for at bygge et hus, en gård eller en kirke.

Gør det selv!

I dag leveres det meste fra byggemarkedet, men for ikke så lang tid siden, så fandt man selv det man skulle bruge lige rundt om landsbyen. Egetræet til husets stolper og planker hentede man i skoven. Ler til gulv og vægge gravede man op af jorden og stråene til taget hentede man nede ved åen eller ved fjorden.

Sten og mursten

Træstolper i jorden rådner, hvorimod de holder, hvis de står på en sokkel. De store sten, der skulle hæve huset op over den våde jord, blev slæbt hjem fra marken. Kirken holder i hundreder af år, når murene er af sten, og når leret brændes til mursten får man et lige så holdbart byggemateriale.

I forløbet ser vi på de lokale byggematerialer og deres brug og udvikling.

Forord:

Hæftet beskriver et forløb, hvor eleverne dykker ned i et stykke spændende lokalhistorie nær ved jeres skole. Forløbet skal ses som et forslag, der kan rettes til efter lokale forhold og klassens behov.

Udgangspunktet er nærområdet ved jeres skole i Hedensted Kommune, med det særpræg, der findes lige på jeres sted. Der fokuseres på den lokale historie, men fra det nære kigger vi også ud i Danmark og den store verden.

Eleverne kommer til at arbejde med helt lokalt stof og får hermed en bedre indsigt i deres lokalområde. Det gør arbejdet nærværende, og ofte kan eleverne supplere med viden hentet fra familie og bekendte.

Forløbet er et ud af mange KOM UD OG LÆR! - tilbud fra Glud Museum, hvor undervisningen flyttes ud i nærområdet med hjælp fra museets kultur- og naturvejleder.

En uundværlig samarbejdspartner er lokalarkiverne og lokale beboere, hvor vi henter guld i form af lokalhistorisk viden og de mange gode historier, der findes i gemmerne.

Det kan også være en god idé at besøge et af museerne. Her kan man få en spændende dag med aktiviteter og mulighed for at komme tæt på livet, som det var i gamle dage.

Hvis I har idéer til ændringer og forbedringer, så sig endelig til, så vi kan få gjort hæfterne så anvendelige som muligt.

Kontakt: Glud Museum, Jens Kjær
Tlf. 42 67 43 13 – E-mail: jk@gludmuseum.dk

Indhold:

Forord	2
Planlægningsmøde	3
Læringsmål	3
Timeforbrug	3
Elevernes forberedelse	4
Uddannelsesturen	5
Tilbage i klassen	6
Resultat = Guidet tur	7
Evaluering	8
Baggrundsmateriale	9
Brug museerne	10

Planlægningsmøde:

Glud Museum hjælper gerne med at planlægge og gennemføre et forløb ved jeres skole. Kontakt derfor museets kultur- og naturvejleder i god tid, så I kan få aftalt et planlægningsmøde og datoer for forløbet.

På planlægningsmødet rettes forløbet til, så det passer til klassens behov og mulighederne i skolens nærområde.

Læringsmål fastsættes og forløbet tilrettes i forhold til det.

Der afstemmes forventninger og aftales fordeling af opgaver.

Museet kan bl.a. hjælpe med:

Kontakt og aftaler med lokalarkiv.
Kontakt til lokale borgere, der kan hjælpe.
Baggrundsmateriale (relevante bøger, artikler, historie til forberedelse, kort mv.).
Gennemføre tur og aktiviteter.
Evt. museumsbesøg.

Læringsmål:

Læringsmål aftales med læreren. Forløbet kan som eksempel lægge mere eller mindre vægt på brug af IT.

Læringsmål for Historie:

- Du ved, hvad bulhuse er.
- Du ved, hvorfor man begyndte at bygge bindingsværk.
- Du ved, hvornår det blev almindeligt at bygge med brændte mursten.

Læringsmål for Natur/teknik:

- Du kender eksempler på, hvor man hentede byggematerialer i gamle dage.
- Du ved, hvorfor man brugte egetræ til bindingsværk.

Timeforbrug:

Planlægnings-møde	Elevernes forberedelse	På tur	På museum	Evaluering
2 timer	1 time	4 timer	4 timer	1 time

Elevernes forberedelse:

Byggematerialer?

Hvad bygger man huse af? Hvad er jeres eget hus bygget af? Hvor får man det fra?
Klassen tales sammen om byggematerialer.

Fordele / ulemper

Er nogen byggematerialer bedre end andre? Hvorfor?
Hvad er der godt ved træ som byggemateriale?
Ved ler? Mursten?

Hvordan byggede man huse i gamle dage?
Hvad er bindingsværk?

Hvordan skal jeres hus bygges?

Forberedelse til turen

Sammen ser klassen på kort og luftfotos over området. De findes på Hedensted Kommunes hjemmeside – hedensted.dk – søg efter "Digitale kort".

For at eleverne kan orientere sig, kan I tale om, hvor de bor (evt. zoome ind på deres bolig) og hvor turen går hen.

Gruppearbejde

Eleverne deles i 4-5 grupper der hver skal formidle viden om byggematerialer.

Emnerne i dette forløb er:
- Sten
- Ler
- Træ
- Kalk/maling
- Mursten/tegl
- Tag (træ, strå, tegl, tagpap, græs, eternit, stål)

På tur:

Klassen tager på cykeltur ud i landskabet omkring skolen. Vi skal se på mark, skov og strand og finde ud af, hvor man har hentet byggematerialer.

Stenrige

De store marksten er kommet med isen fra Norge, Sverige og de baltiske lande. Gennem århundreder har bønderne slæbt sten af marken og smidt dem i ud i skellet. Stene var til stort besvær, når jorden skulle dyrkes, men anvendelig til diger og sokler.

Skovens kæmpe

De store egetræer har været eftertragtede. Her på egnen har der været meget skov og det ses på de gamle huses meget solide bindingsværk.

Den fede ler

Mange steder kan man grave den rene ler op af jorden og det har man gjort. Enkelte steder er leret så kalkholdigt, at man kan "kalke" med det.

Lokalt har der også været teglovne eller teglværker, hvor man har brændt leret til mursten og tagsten.

Tagrør

Og så er der planten, der har fået navn efter sin anvendelse. De lange stængler og bladene fra andre sivplanter har været brugt til tage og andet fletværk.

Ved mangel på Tagrør har man brugt langhalm.

Hands on:

Det er sjovt at få fingrene helt ned leret.

Hvordan var det egentlig at det foregik, da man selv byggede huse af materialer, man selv havde fundet?

Bindingsværkshus i ½ størrelse

Egestolper er meget tunge, men i ½ størrelse er de til at håndtere – også for skoleelever.
Og tungen skal holdes lige i munden, når det hele skal bankes sammen – uden at man får en tømmerlus.

Leret æltes

Fremstilling af gode mursten kræver ensartet ler, der er æltet til en smidig "dej". Leret klaskes i formen og presses ned, så der er "nul huller".
Efter nogle dage er den soltørrede mursten så hård, at den er klar til brug.

Håndværk

Man skal passe på hinanden. At det er vigtigt, bliver selvindlysende, når der er sav og økse i nærheden.

Efter forløbet - evaluering:

- Hvad har du lært under forløbet?

_____

_____

- Har undervisningen været anderledes end normalt? Beskriv.

_____

_____

- Hvad synes du om den måde at lære på, som du har oplevet under forløbet?

_____

_____

- Har forløbet givet dig større motivation for og interesse i at lære nyt om din by og dit nærområde? Uddyb.

_____

_____

- Hvad har været det bedste under forløbet?

_____

_____

- Hvad kan forbedres?

_____

_____

Baggrundsmateriale:

Hedensted.dk – søg efter digitale kort

Kenddinlandsby.dk – søg efter stederne

På museum:

Glud Museum

Museerne i kommunen har meget at byde på og de vil gerne have besøg af skoleelever.

Med et tema om landsbyens gamle gårde vil der være meget at hente på Glud Museum og Hjortsvang Museum, der begge har gamle gårde med inventar, redskaber og maskiner.

Glud Museum

En fantastisk samling smukke gamle huse og gårde, der fortæller om livet i østjyske landsbyer.
Museet har en skoletjeneste med aktiviteter for eleverne og en udfarende kultur- og naturvejleder.
Se mere på: gludmuseum.dk

Hjortsvang Museum

Her er masser at kigge på – store og små maskiner, gamle redskaber og huse indrettet som i gamle dage.
Museet tilbyder gratis skoletjeneste med besøg på typisk 1½-2 timer – evt. op til 4 timer.
Se mere på: hjortsvangmuseum.dk

Mindestuen i Gl. Sole

Her åbnes dørene efter aftale til en skolestue, der ser ud som for 100 år siden. Den gamle privatskole fortæller også historien om "De stærke jyder" – en religiøs bevægelse, der blev udbredt her på egnen.
Se mere på: destærkejydersskole-mindestuen.dk

Juelsminde Havnemuseum

Fortæller fiskernes historie og historien om havnen og færgehavnen.
Se mere på: havnemuseum.dk

Uldum Mølle

Den fine gamle mølle maler stadig og er rammen om et møllemuseum og en udstilling, der viser udsnit af livet i og omkring det store Uldum Kær.
I kan selv male mel og se mølleren arbejde.
Se mere på: uldummolle.dk

Danmarks Ferguson Museum

Her er der traktorer og andre landbrugsmaskiner i lange baner. Man må selv gå rundt og kigge i verdens største samling af Ferguson traktorer.
Se mere på: fergusonmuseum.dk